

Mundial w Rosji – igrzyska zamiast chleba?

Iwona Wiśniewska, Jadwiga Rogoża

Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej w Rosji stały się najdroższym mundialem wszech czasów, pochłaniając przeszło 13 mld USD. Rosja zyskała nową infrastrukturę sportową, transportową i turystyczną, a na mecze przybyło blisko 3 mln turystów zagranicznych. Związane z turniejem inwestycje oraz wpływy finansowe nie zaważą jednak znacząco na tempie wzrostu rosyjskiego PKB, co najwyżej mogą przyspieszyć rozwój regionów, w których odbywały się imprezy, zwłaszcza tych mniej zamożnych. Na organizacji międzynarodowych rozgrywek skorzystało natomiast biznesowe otoczenie prezydenta: spółki kontrolowane przez przyjaciół Putina były głównymi beneficjentami przetargów na wykonanie obiektów sportowych i transportowych.

Na użytek mundialu rosyjskie władze stworzyły wizerunek Rosji jako kraju bezpiecznego, nowoczesnego i otwartego na świat – zapewniły sprawną organizację imprez, wysoki poziom bezpieczeństwa, liczne udogodnienia dla gości oraz życzliwą postawę służb porządkowych. Paradoksalnie, wiele z tych dokonań umożliwił autorytarny model zarządzania w Rosji, w tym rozwinięte instrumentarium siłowe, jakim dysponuje Kreml oraz jego kontrola nad podmiotami życia ekonomicznego i społecznego. Wizerunek ten, zwłaszcza entuzjastyczne opinie zagranicznych kibiców, stały się dla Moskwy narzędziem *soft power* do skontrowania negatywnego obrazu Rosji w narracji zachodnich polityków i mediów oraz umocnienia jej pozycji na arenie międzynarodowej. Rosja wykorzystała również obecność na mundialu liderów państw zachodnich do argumentacji o braku jedności Zachodu i słuszności rosyjskiej polityki zagranicznej. Nic nie wskazuje jednak, by korzyści wizerunkowe Rosji w wymierny sposób przełożyły się na poprawę jej relacji z Zachodem, czego potwierdzeniem jest chociażby rozszerzenie amerykańskich sankcji. Również w polityce wewnętrznej mundial przyniósł jedynie doraźną euforię społeczną, która szybko ustąpiła miejsca niezadowoleniu z powodu forsowania przez władze niepopularnych reform socjalnych. Po zakończeniu mistrzostw Rosja wraca do zadawanych problemów w polityce wewnętrznej i kolejnego etapu konfrontacji z Zachodem.

Najdroższy mundial wszech czasów: bilans ekonomiczny

Na organizację Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej wyasygnowano w latach 2013–2018, według oficjalnych danych, ok. 690 mld rubli (13,2 mld USD). Wydatki na mundial stanowiły przy tym zaledwie 1% wszystkich inwestycji w rosyjską gospodarkę w latach 2013–2018. W odróżnieniu od przygotowań do igrzysk olimpijskich

w Soczi, gdy główny ciężar spoczął na prywatnych inwestorach, znakomita większość kosztów piłkarskiego turnieju sfinansowana została z budżetu federalnego (ok. 60%) i budżetów regionalnych (10%), podczas gdy rola prywatnych inwestorów była ograniczona (30%). Najwięcej środków skierowano na budowę i modernizację infrastruktury transportowej (6 mld USD), głównie kolei i lotnisk. Na infrastrukturę sportową wydano 3,5 mld USD – wybudowano lub

zmodernizowano 12 stadionów w 11 miastach w europejskiej części Rosji. Kolejny 1 mld USD przeznaczono na przygotowania bazy noclegowej dla kibiców. Dodatkowe inwestycje zostały wdrożone przez władze regionalne, zwłaszcza najzamożniejszych regionów (Moskwa, Petersburg). W efekcie zorganizowane przez Rosję mistrzostwa okazały się najdroższymi w historii. Poprzedni mundial organizowany przez Brazylię kosztował ok. 11,5 mld USD, a przez RPA – 6 mld USD.

Mistrzostwa w Rosji stały się najdroższym mundialem wszech czasów, pochłaniając ponad 13 mld USD.

Podobnie jak podczas zimowych igrzysk olimpijskich w Soczi, wśród głównych beneficjentów przetargów na wykonanie obiektów sportowych i transportowych znalazły się spółki kontrolowane przez przyjaciół Władimira Putina. Strojtransgaz należąca do Giennadija Timczenki była wykonawcą dwóch stadionów w Wołgogradzie i Niżnym Nowogrodzie, łączna suma kontraktu opiewała na 32,9 mld rubli (blisko 500 mln USD według obecnego kursu). Mostotrest i Transtrojmechanizacija Arkadija Rotenberga realizowały inwestycje na łączną sumę 351 mld rubli (5,2 mld USD według obecnego kursu), w tym rekonstrukcję lotnisk w Niżnym Nowogrodzie i Rostowie nad Donem oraz budowę odcinka magistrali Moskwa–Petersburg. Plany inwestycyjne zostały jednak ograniczone przez kryzys ekonomiczny, który uderzył w rosyjską gospodarkę pod koniec 2014 roku. Koszty inwestycji finansowanych ze środków publicznych skokowo rosły, a jakość ich wykonania budziła wiele zastrzeżeń¹.

¹ С. Титов, *Миллиардеры на футболе. Инвесторы и подрядчики чемпионата мира из списка Forbes*, Forbes.ru, 11.06.2018, <http://www.forbes.ru/milliardery-photogallery/362903-milliardery-na-futbole-14-investorov-i-podryadchikov-chempionata>

Aura skandalu towarzyszyła m.in. budowie stadionu w Petersburgu finansowanego ze środków miasta, którego wykonawcą była spółka Transstroj kontrolowana przez oligarchę Olega Deripaskę². Stadion okazał się najdroższym obiektem mundialu, jego koszty w trakcie trwającej 11 lat budowy wzrosły 7-krotnie w stosunku do planowanych. Wystąpiły ponadto liczne problemy w jego funkcjonowaniu, w tym przeciekający dach, co przez wicegubernatora Petersburga było tłumaczone „niszczycielskimi działaniami” kormoranów i stało się źródłem kpín. Jednak mimo problemów objekty przygotowano na czas i mistrzostwa odbyły się bez zakłóceń. Ostateczny bilans ekonomiczny mistrzostw będzie znany z końcem 2018 roku. Dzięki umowie z FIFA (której zapisy nie są jawne) Rosja ma zagwarantowany częściowy zwrot kosztów, rekompensata dla organizatora turnieju wypłacana przez FIFA może wynieść ok. 600 mln USD. Federacji Rosyjskiej przysługuje również część zysków ze sprzedaży biletów na mecze (łączne wpływy szacowane są na ok. 780 mln USD, z czego ok. 50% może trafić do organizatora). Ponadto jednym z głównych źródeł rosyjskich dochodów z mundialu będą wpływy z turystyki. Dotychczasowe szacunki mówią o ok. 140 mln rubli (ok. 2,1 mln USD) pozostawionych w Rosji przez turystów. Według danych Zrzeszenia Agencji Turystycznych Rosji miasta, w których odbywały się mecze, odwiedziło ok. 5,7 mln turystów, w tym 2,9 mln obcokrajowców. Z tego 630 tys. osób wjechało na podstawie paszportu kibica, przede wszystkim z Chin, USA i Ameryki Łacińskiej. Z danych Służby Granicznej Federacji Rosyjskiej wynika jednak, że mundial nie spowodował wzrostu napływu obcokrajowców, w trakcie turnieju do Rosji wjechało ok. 5 mln cudzoziemców – tyle samo co rok wcześniej w tym samym okresie. Moskwę, stanowiącą główną rosyjską atrakcję turystyczną i centrum logistyczne, odwiedziło ok. 4,5 mln turystów.

² *Золотой стадион Дерипаски и Андреева*, РунПрес, 18.07.2018, www.rospress.com/government/19012/

Zwiększonego ruchu turystycznego nie byli w stanie w pełni wykorzystać przewoźnicy transportowi (agencja ratingowa Moody's szacuje wzrost ich dochodów na poziomie 3%), rosyjskie władze starały się bowiem przeciwdziałać nadmiernemu wzrostowi cen biletów i wymusiły rozmaite preferencje transportowe. Rosyjskie Koleje m.in. zapewniły 734 bezpłatnych pociągów między 11 miastami gospodarzami mistrzostw, którymi przewieziono 319 tys. kibiców³.

Mundial nie przyczyni się znacząco do podniesienia tempa wzrostu rosyjskiej gospodarki.

Rosyjski Bank Centralny szacuje, że dzięki mundialowi tempo wzrostu rosyjskiego PKB w roku bieżącym zwiększy się jedynie o 0,1–0,2% (w całym 2018 roku wzrost prognozowany jest na poziomie 1,5–2%), głównie dzięki wzrostowi handlu detalicznego, usług hotelarskich i po części transportowych. W przypadku regionów goszczących imprezy turnieju (zwłaszcza tych biedniejszych, jak np. Mordowia), Produkt Regionalny Brutto może wzrosnąć nawet o 1–2%. Ekonomiści nie spodziewają się istotnego długofalowego wpływu mundialu na rosyjską gospodarkę. Z rządowej analizy wynika, że korzyści z nowej infrastruktury, głównie transportowej i turystycznej przez kilka kolejnych lat będą zwiększać rosyjskie PKB o ok. 2,5–3,5 mld USD rocznie, tj. znacznie poniżej 1% PKB⁴. Jednocześnie utrzymanie infrastruktury sportowej będzie obciążeniem dla finansów publicznych. Koszty eksploatacji każdego stadionu szacowane są średnio na 300–370 mln rubli (4,5–5,5 mln USD) rocznie. Jako że większość regionów

nie byłaby w stanie sfinansować jej utrzymania⁵, środki na ten cel będą przekazywane z budżetu federalnego (ok. 200 mln USD do 2023 roku). Utrzymanie stadionów wybudowanych ze środków federalnych kosztować będzie państwo łącznie ok. 13 mld rubli (blisko 200 mln USD).

Eksportowa twarz Rosji

Ważnym elementem pozytywnego odbioru mistrzostw w Rosji, i to zarówno przez obywateli, jak i rosyjskich obywateli, była efektywna praca rosyjskich służb porządkowych (porządku pilnowało 100 tys. funkcjonariuszy MSW). Uprzejma postawa służb podczas mundialu wyraźnie kontrastowała z ich fatalnym wizerunkiem, wynikającym z represyjnych praktyk podczas demonstracji ulicznych oraz na komisariatach. Policja i inne służby porządkowe, mimo iż stanowczo reagowały na nieliczne incydenty, wobec kibiców były ostentacyjnie uprzejme i pomocne – sieci społecznościowe pełne były reakcji zdumionych Rosjan, niedowierzających przemianie policji i wyrażających życzenie, by mundial trwał wiecznie.

Służbom udało się zapewnić wysoki poziom bezpieczeństwa podczas mistrzostw, zarówno jeśli chodzi o zagrożenie terrorystyczne, jak i groźbę zamieszek w środowiskach kibiców⁶. Duże znaczenie miało tu „ujarzmienie” rosyjskich chuliganów stadionowych, którzy zastryknęli m.in. rozpętaniem burd we Francji podczas mistrzostw Europy w 2016 roku. Część komentatorów traktowała zachowanie rosyjskich chuliganów we Francji jako inspirowane przez władze Rosji⁷, m.in. z uwagi na bliskie po-

³ Бесплатные поезда РЖД перевезли около 319 тыс. болельщиков во время ЧМ-2018, Агентство Городских Новостей Москва, 18.07.2018, [HTTPS://www.mskagency.ru/materials/2800430](https://www.mskagency.ru/materials/2800430)

⁴ Zob. И. Ткачёв, О. Макаров, Правительство оценило эффект от чемпионата мира по футболу для экономики, RBC, 25.04.2018, www.rbc.ru/economics/25/04/2018/5ae0462b9a79471c87890447

⁵ W przypadku Mordowii roczne wydatki na utrzymanie stadionu stanowiłyby ok. 10% dochodów regionu.

⁶ Szerzej zob. <http://www.interfax.ru/wc2018/619056>

⁷ Podkreślano m.in., że Moskwa wydała zakaz wyjazdu na mistrzostwa we Francji zaledwie 30 rosyjskim chuliganom, a sam Szprygin był członkiem oficjalnej delegacji. Francuski prokurator badający zamieszki ocenił, iż rosyjscy chuligani wyglądali na świetnie przeszkolonych do zdecydowanych i brutalnych działań, a następnie do szybkiej ewakuacji, *Wie sich russische Politiker mit Hooligans solidarisieren*, VICE Sport, 14.06.2016, <https://sports.vice.com/de/article/z4pm3a/wie-sich-russische-politiker-mit-hooligans-solidarisieren>

wiązania szefa Rosyjskiej Organizacji Kibiców Aleksandra Szprygina ze strukturami władzy⁸. W trakcie mundialu w Rosji Szpryginowi i wielu innym stadionowym chuliganom odmówiono paszportów kibica, a ich koncyliacyjna postawa mogła sugerować zawarcie porozumienia między władzą a kibicami. Władze Rosji zapanaowały nad chuliganami również w trakcie innych międzynarodowych rozgrywek na terenie Rosji

Władze Rosji wprowadziły liczne ułatwienia dla zagranicznych kibiców, zapanowały nad rosyjskimi chuliganami stadionowymi, a uprzejma postawa służb podczas mundialu wyraźnie kontrastowała z ich fatalnym wizerunkiem wewnątrz Rosji.

(Pucharu Konfederacji w 2017 roku), co dowodzi posiadania skutecznych mechanizmów sterowania środowiskami kibolskimi. Dodatkowo do Rosji nie wpuszczono ok. 3 tys. zagranicznych kibiców, notowanych za naruszanie porządku w trakcie imprez masowych⁹. W efekcie w trakcie mundialu doszło jedynie do nielicznych, drobnych incydentów, m.in. bijatyki z udziałem argentyńskich kibiców w Niżnym Nowogrodzie czy dewastacji pociągu przez pijanego angielskiego kibica. Incydenty te nie były nagłaśniane, a kary dla kibiców były symboliczne. Rosyjskie władze wprowadziły również szereg ułatwień dla przybywających do Rosji kibiców.

⁸ Rosyjska Organizacja Kibiców powstała w 2007 roku pod patronatem Witalija Mutki, ówczesnego szefa Rosyjskiego Związku Piłki Nożnej i bliskiego znajomego prezydenta Putina. Szprygin w przeszłości był członkiem organizacji neonazistowskich, blisko związanym z moskiewskim klubem piłkarskim Dynamo (zakładanym przez NKWD) oraz członkiem partii LDPR Żyrinowskiego, spotykał się też z Władimirem Putinem, a same grupy kiboli wykorzystywane były do fizycznych ataków na opozycję. A. Богомолов, *Околофутбол, деньги, власть: почему российские фанаты не свергнут Путина*, Forbes.ru, 6.05.2014, <http://www.forbes.ru/mneniya-column/protesty/256591-okolofutbol-dengi-vlast-pochemu-rossiiskie-fanaty-ne-svergnut-putina>

⁹ *Российские власти не пустили на чемпионат по футболу 3000 иностранцев*, „Ведомости”, 18.07.2018, <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2018/07/18/775861-chempionat-mira>

Posiadaczom paszportów kibica zagwarantowano bezwizowy wjazd do Rosji, który został następnie przedłużony do końca 2018 roku, co ma zachęcić turystów do ponownych odwiedzin. Mimo formalnego zaostrzenia polityki migracyjnej na czas mundialu, w tym skrócenia obowiązku meldunkowego dla obcokrajowców do 3 dni (z 7), rosyjskie służby wydawały się egzekwować nowe przepisy z umiarem, mimo iż zazwyczaj podchodzą do nich restrykcyjnie i traktują jako okazję do wymuszania łapówek¹⁰. Można zatem uznać, że kibice byli traktowani łagodnie, bowiem takie instrukcje „z góry” otrzymała policja.

Mimo zwiększonego ruchu pasażerskiego kibice nie mieli problemów z dostaniem się na stadiony czy do innych miast, w których odbywały się mecze. O sprawną logistykę zadbali rosyjscy przewoźnicy podstawiający bezpłatny transport, ale także rosyjskie władze, które zakazały wszelkich demonstracji w miastach-organizatorach meczy na czas rozgrywek. Odgórną decyzją władz Rosji nie dopuszczono więc do sytuacji znanych z państw demokratycznych, w których dużym imprezom często towarzyszy chaos komunikacyjny, wywołany np. strajkami walczących o swoje prawa pracowników lotnisk czy kolei.

Zyski polityczne Kremla

Mistrzostwa były przez rosyjskie władze traktowane jako okazja do umocnienia pozycji Rosji na arenie międzynarodowej oraz instrument *soft power* do rozpowszechniania pozytywnego wizerunku Rosji w zachodnich społeczeństwach. Kreml dążył do zaprezentowania światu Rosji jako sprawnie funkcjonującego i nowoczesnego państwa, które nie ugięło się pod sankcjami Zachodu i wykazało się wzorową organizacją wielkiej imprezy sportowej. Rosja otrzymała

¹⁰ W czasie mundialu jedynie ok. 50% kibiców zatrzymało się w hotelach, które dopełniały wymaganej rejestracji meldunkowej. Pozostali kibice, nocujący u znajomych czy w wynajętych mieszkaniach, mieli dopełnić tego wymogu w specjalnych urzędach – jednak wielu z nich nie wiedziało, że mają się zameldować.

liczne pochwały, zarówno od działaczy sportowych (szef FIFA Gianni Infantino uznał mundial w Rosji za „najlepsze mistrzostwa w historii”), zagranicznych mediów (niektóre określiły Rosję mianem „prawdziwego zwycięzcy mundialu”), jak i licznych odwiedzających. Rosyjską retorykę sukcesu wzmacniał fakt, że zapowiadany polityczny bojkot mundialu przez państwa zachodnie, którego Kreml się obawiał, nie powiódł się.

Kreml dążył do zaprezentowania Rosji jako sprawnie funkcjonującego i nowoczesnego państwa, które nie ugięło się pod sankcjami i wykazało się wzorową organizacją wielkiej imprezy sportowej.

Mecze z trybun w towarzystwie prezydenta Władimira Putina czy premiera Dmitrija Miedwiediewa oglądali m.in. prezydenci Francji, Portugalii i Chorwacji, królowie Belgii i Hiszpanii czy premier Węgier, co rosyjska narracja punktowała jako wyłom w jedności Zachodu. Obecność zachodnich polityków utwierdziła rosyjskie władze w przekonaniu o skuteczności polityki zagranicznej i była wykorzystywana do podkreślania, iż nie ma mowy o izolacji Rosji. Jednym z najważniejszych efektów mundialu było zaprezentowanie świata Rosji jako kraju atrakcyjnego, bezpiecznego i otwartego na turystów. Zagraniczni kibice przeżyli „pozytywny szok”, widząc zadbane i czyste miasta z szeroką ofertą gastronomiczną i rozrywkową. Zachwycali się zwłaszcza Moskwą i Petersburgiem, ich „europejskim” i „światowym” wyglądem. Jak można oceniać, entuzjastyczne opinie obcokrajowców wynikały nie tylko z dobrego przygotowania Rosji do turnieju i licznych atrakcji turystycznych, lecz także z niezajomości tego kraju (większość kibiców była tam po raz pierwszy) i niskich oczekiwań turystów będących efektem negatywnego wizerunku Rosji w większości zachodnich mediów. Entuzjastyczne opinie turystów rozpowszechniane w sieciach społecznościowych wyraźnie kontrastowały

z wcześniejszą postawą zachodnich mediów i polityków krytycznie wypowiadających się o Rosji¹¹. Rosyjska propaganda chętnie wykorzystywała opinie zadowolonych kibiców zagranicznych, zarzucając Zachodowi szerzenie antyrosyjskiej propagandy¹².

Mundial stał się też dla rosyjskiego społeczeństwa okazją do skonfrontowania antyzachodniej kremlowskiej narracji z bezpośrednimi kontaktami z przybyszami z USA, Europy i innych „wrogich” krajów. Wielonarodowy tłum kibiców chętnie integrował się z mieszkańcami, którzy poddawali się atmosferze karnawału¹³. Symbolem wspólnej zabawy stała się ulica Nikolska w Moskwie, przylegająca do placu Czerwonego, na której przez całą dobę tętniło życie. Zdjęcia bawiących się wspólnie kibiców i Rosjan, zwłaszcza młodzieży, wypełniły zarówno zagraniczne, jak i rosyjskie media i Internet. Wiele stereotypów dotyczących Rosji czy nawet realnie występujących mankamentów było obracanych w żart, co jedynie potęgowało dobrą atmosferę¹⁴. Zmianę nastrojów Rosjan wykazały również sondaże – w lipcu br. po raz pierwszy od kilku lat pozytywny stosunek respondentów do Zachodu przeważał nad negatywnym, a odsetek osób, które źle odnosiły się do USA i UE, spadł od maja br. o 20 p.p.¹⁵.

¹¹ Charakterystyczna relacja brytyjskiego kibica na Twitterze: „Po 2 tygodniach w Rosji wróciłem cały i zdrowy. Nie zaatakowali mnie krwiożerczy chuligani. Nie pożarł mnie niedźwiedź, nikt mnie nie zabił ani nie otruł. Brytyjskie media powinny się wstydzić, że straszą ludzi Rosjanami. Ten kraj jest kapitalny”.

¹² Брифинг официального представителя МИД России М.В.Захаровой, www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/ckNonkJE02Bw/content/id/3280395#1

¹³ Смех без причины: почему мы так мало улыбаемся, audycja Radia Swoboda, Svoboda.org, 27.06.2018, www.svoboda.org/a/29323838.html

¹⁴ Atrakcją turystyczną Niżnego Nowogrodu stała się ogromna dziura w jezdni, w której chętnie fotografowali się zagraniczni kibice. Szybko zareagowały na to lokalne władze, naprawiając jezdnię, co wywołało falę wdzięczności mieszkańców dla dowcipnych turystów. Do pozytywnych żartów wykorzystywane były też stereotypowe skojarzenia z Rosją – kibice obu płci paradowali w kokosznikach (tradycyjnym żeńskim nakryciu głowy), krążyły dowcipy o białych niedźwiedziach, chwilowo ukrywających się przed turystami itd.

¹⁵ Badanie Centrum Lewady „Rosja i Zachód” z 2 sierpnia 2018 roku, www.levada.ru/2018/08/02/rossiya-i-zapad-3/.

Społeczne zainteresowanie mundialem i euforię spowodowaną sukcesami rosyjskiej reprezentacji¹⁶ Kreml wykorzystał do forsowania dotkliwych społecznie reform. W dniu otwarcia mistrzostw rosyjski rząd przyjął projekty ustaw dotyczące podniesienia wieku emerytalnego oraz stawki VAT¹⁷. Władze posłużyły się piłkarskim turniejem do „przykrycia” protestów przeciwko reformie emerytalnej, w którą zaangażowały się różne grupy społeczne, związki zawodowe i opozycja. Ograniczeniu skali protestów sprzyjał również obowiązujący w trakcie mistrzostw zakaz zgromadzeń w miastach, w których rozgrywane były mecze. Wbrew oczekiwaniom rosyjskich środowisk demokratycznych, mundial nie wpłynął na postawę władz w sprawach związanych z łamaniem praw człowieka, które odbijają się echem także za granicą – długotrwałej głodówki uwięzionego ukraińskiego reżysera Ołeha Sencowa czy wszczęcie kolejnej sprawy karnej wobec uznanego badacza terroru stalinowskiego Jurija Dmitrijewa.

Bilans Kremla: plusy i minusy mundialu

Organizacja mundialu w Rosji pochłonęła rekordowe w historii tej imprezy środki. Przełożyło się to na niewątpliwy sukces marketingowy Federacji Rosyjskiej, jednak miało znikome znaczenie dla jej rozwoju gospodarczego. Niemniej większość powstałej infrastruktury, w tym transportowej, może pozytywnie wpłynąć na aktywność gospodarczą, w tym sektor turystyczny. Szczególnie istotne znaczenie ma to zwłaszcza dla biedniejszych regionów europejskiej części Rosji, które bez mundialu nie mogłyby liczyć na napływ takiej ilości inwestycji i turystów.

¹⁶ Mundial śledziło w Rosji ok. 75% respondentów, mimo że w kwietniu taką gotowość deklarowało 52%. Zainteresowanie mistrzostwami wzrosło m.in. dzięki dobrej grze rosyjskiej reprezentacji, która niespodziewanie doszła do ćwierćfinału, badanie Centrum Lewady dotyczące zainteresowania mundialem w Rosji z 30 lipca 2018, www.levada.ru/2018/07/30/championat-mira-po-futbolu-vnimanie-i-otsenki/

¹⁷ Wiek emerytalny dla kobiet ma być podniesiony z 55 do 63 lat, a dla mężczyzn – z 60 do 65 lat. Stawka VAT ma wzrosnąć o 2 punkty procentowe – do 20%.

Paradoksalnie instrumentarium państwa autorytarnego pozwoliło Kremlowi na spreparowanie na użytek mundialu wizerunku Rosji jako kraju bezpiecznego, nowoczesnego i otwartego na świat. Ścisła kontrola nad strukturami siłowymi pozwoliła na zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa, lecz także na zdemontowanie zagranicznym kibicom przyjaznego oblicza służb i „ukrycie” na czas trwania turnieju rosyjskich chuliganów stadionowych.

Wpływ mistrzostw na realną politykę Zachodu wobec Rosji będzie minimalny, czego dowodem są kolejne sankcje USA wobec Rosji.

Kreml wykorzystał obecność na trybunach liderów państw zachodnich do obalenia tezy o izolacji Rosji, wskazując natomiast na pogłębianie się podziałów na Zachodzie. Wrażenie to zostało dodatkowo wzmocnione przez spotkanie tuż po turnieju Władimira Putina z prezydentem USA Donaldem Trumpem, który na Twitterze uznał rosyjski mundial za najlepszy w historii. Jednak wpływ mistrzostw na realną politykę Zachodu wobec Rosji będzie ograniczony czy wręcz minimalny, o czym może świadczyć choćby kolejne rozszerzenie amerykańskich sankcji wobec Rosji w sierpniu br.¹⁸ Również na rynku wewnętrznym udane „igrzyska” nie zrekomensują społeczeństwu niedostatku „chleba”. Kremlowski zabieg „przysłonięcia” niepopularnych reform mundialem ma jedynie doraźny skutek. Mimo ograniczeń związanych z mundialem, przez kraj przetoczyła się fala protestów przeciwko reformie emerytalnej, a kolejna zapowiadana jest na jesień. Popularność prezydenta Putina w społeczeństwie spada, a pesymistyczne nastroje społecz-

¹⁸ Szerzej: M. Menkiszak, W. Rodkiewicz, I. Wiśniewska, *Kij i marchewka: USA oferują Rosji sankcje i dialog*, „Analiza OSW”, 9.08.2018, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2018-08-09/kij-i-marchewka-usa-oferuja-rosji-sankcje-i-dialog>

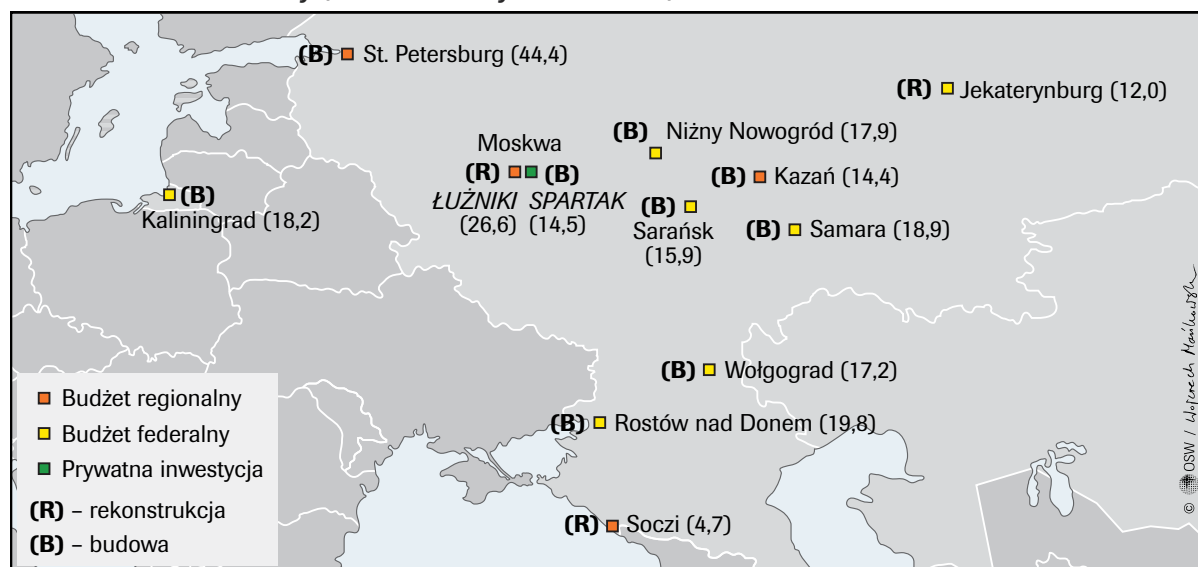
ne nasilają się¹⁹. W społeczeństwie podnoszone są też obawy przed powrotem rosyjskiej policji i służb do represyjnych praktyk sprzed mundialu, zwłaszcza w kontekście akcji protestacyjnych. Pewien test wytrzymałości przeszła też w społeczeństwie antyzachodnia propaganda kremlowska – spotkanie z radosnymi i przyjaznymi obcokrajowcami widocznie wpłynęło na poprawę stosunku Rosjan do Zachodu.

¹⁹ Od kwietnia br. odsetek osób popierających działania prezydenta spadł z 82% do 67% (lipiec br.), zaś odsetek pozytywnie oceniających rozwój sytuacji w kraju – z 60 do 48%; źle sytuację ocenia 40%. Szerzej: badanie Centrum Lewady dotyczące poparcia dla instytucji państwa z 31 lipca 2018, <https://www.levada.ru/2018/07/31/odobrenie-institutov-vlasti-3/>.

Mimo iż mundial był niewątpliwym sukcesem wizerunkowym Kremla, nie zmienił on Rosji ani w wymiarze ekonomicznym, ani geopolitycznym, nie zniwelował też występujących wewnątrz kraju problemów społecznych. Dalsze relacje Rosji z Zachodem będą kształtowane przede wszystkim przez realne uwarunkowania polityki rosyjskiej – pogłębiający się autorytaryzm w sposobie zarządzania państwem oraz agresywną, antyzachodnią politykę zagraniczną, stanowiącą ważny element legitymizacji elity putinowskiej.

MAPA

Mundial 2018: Stadiony (koszt budowy w mld rubli)

Źródło: RBK 8 czerwca 2018, <https://www.rbc.ru/society/08/06/2018/5b02f8039a7947289e44a869>

W trakcie przygotowań do mundialu rubel stracił połowę swojej wartości, na początku 2014 roku 1 USD kosztował 32 ruble wobec 62 rubli na początku czerwca 2018 roku.

REDAKCJA MERYTORYCZNA: Adam Eberhardt,

Marek Menkiszak

REDAKCJA: Anna Łabuszewska, Katarzyna Kazimierska

SKŁAD: Wojciech Mańkowski

Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia

ul. Koszykowa 6a, 00-564 Warszawa

tel.: +48 | 22 | 525 80 00,

fax: +48 | 22 | 525 80 40

Opinie wyrażone przez autorów analiz nie przedstawiają oficjalnego stanowiska władz RP

Zapraszamy na naszą stronę: www.osw.waw.pl